

Het Festival, een symbiose van kunst en emotie

Dit jaar viert het Festival met de tiende editie haar eerste jubileum. Dit gaat gepaard met een terugblik, én een blik op de toekomst.

Het Festival groeide in een periode van bijna dertig jaar uit van een regionale zangersdag tot het belangrijkste gregoriaans koortreffen ter wereld. In deze dertig jaar ontstond er tegelijkertijd een groeiende maatschappelijke behoefte aan een zang die aanzet tot stilte en bezinning. Het gregoriaans, een van de meest authentieke muziekvormen, vult deze behoefte op een perfecte wijze in.

Het Festival is een compact gebeuren dat toelaat talrijke facetten zowel qua repertoire als qua uitvoerders, in een kort tijdsbestek te exploreren. Met evenementen en nevenactiviteiten wordt het programma verrijkt en bijzonder toegankelijk gemaakt. Zangers en luisteraars beleven het Festival steeds als een wondergebeuren met een enorme rijkdom aan spiritualiteit en menselijke contacten.

Ik ben dan ook bijzonder verheugd u dit innoverend festivalprogramma te mogen voorstellen en u uit te nodigen op het Tiende Internationaal Gregoriaans Festival van Watou om de gezongen icoon van onze westerse cultuur te herontdekken.

Bernard Deheegher, organisator

Een intense beleving

Het Festival wordt voor de actieve luisteraar bijzonder toegankelijk gemaakt door haar hoog kwaliteitsniveau, haar bijzonder gevarieerd aanbod aan koren en haar boeiende programmasamenstelling. Er valt voor de festivalbezoeker veel te beleven en veel te genieten, op verschillende manieren. In 2009 zullen 24 schola's uit Noord-, Zuid-, Oost-, en West-Europa, uit het Verre Oosten en uit Noord- en Zuid-Amerika aan het Festival deelnemen. Knapen-, meisjes-, heren- en damesschola's bieden een weelde aan klank aan. Deze 24 groepen behoren één voor één tot het topaanbod uit de betrokken landen. Vele van deze koren bewegen zich op professioneel of semi-professioneel niveau.

Er nemen vier jeugd- en jongerenkoren deel. Deze verschillen in geografische herkomst, geslacht en leeftijd en bieden rond één thema een boeiende afwisseling aan. De bezoeker ervaart het Festival als een unieke gebeurtenis waar de emotie de bovenhand haalt op de theorie.

Het Festival bezit een eigen karakter, het is een feestelijke ontmoeting, een harmonische samenklank van hen die een levendige belangstelling hebben voor het gregoriaans. Dit Festival is tevens een diepmenselijke samenklank: zowel hij die het gregoriaans met een verfijnde uitstraling vertolkt als hij die het luisterend meebeleeft, wordt bewogen door de nobele eenvoud en rake expressiekracht van deze zang. Het Festival is een universele samenklank: zowel hij die met deze muziek niet vertrouwd is als hij die ze sinds jaren bestudeert, ervaart de enthousiaste band van diepe eenheid tussen alle aanwezigen.

Jubileumeditie : vreugdevol en vernieuwend

De tiende editie wordt feestelijk ingekleed met een bijzonder boeiend en gevarieerd programma. Vooreerst inhoudelijk : gregoriaans is geen puur muzikaal gegeven, het bezit iets fascinerends, het heeft iets van het mysterie en bezit ook iets mystieks. Dit komt het best tot uiting tijdens de talrijke liturgische vieringen, die op het ritme van morgen en avond in de festivalprogrammatie meegolven.

Het Festival 2009 kent een voorprogramma op 16 en 17 mei en een sterke regionale spreiding met activiteiten in Poperinge, Veurne, Boëseghem (Frans-Vlaanderen), Wervik en Watou. De kern van het Festival situeert zich rond vier hoofdaudities in Watou met als thema "Imitatio Christi" of de "Navolging van Christus".

Tijdens de avondconcerten wordt het accent meer gelegd op uiteenlopende invalshoeken binnen het gregoriaans repertoire. Een veelheid aan ontwikkelingen krijgen we hierbij te horen : Scandinavische tradities uit Trondheim, een liturgisch drama uit Hongarije, een kerkwijdingsofficie uit Oostenrijk, een bloemlezing uit het Hooglied, solozang uit het Ambrosiaans repertoire en hedendaagse composities van de Estse componist Arvo Pärt. En hij die houdt van orgel in samenklank met gregoriaans zal zich bijzonder thuis voelen in Veurne waar de werken "In Circulo Anni" van Kurt Bikkembergs en "Les Vêpres de la Vierge" van Marcel Dupré geprogrammeerd staan.

Poperinge, kroningsfeest O.L.V. van Sint-Jan

Tijdens het weekend van 16 en 17 mei wordt in de Sint-Jansparochie te Poperinge het honderdjarig jubileum gevierd van de kroning van het mirakelbeeld van O.L.V. van Sint-Jan. Met de inbreng van twee koren uit verre continenten namelijk uit Korea en Venezuela wordt het muzikale programma er ingevuld. Op zaterdagavond 16 mei brengen beide koren een concert onder het thema "Mariaverering door de continenten heen". Hier komt een gevarieerd Mariarepertoire aan bod gaande van gregoriaanse tot hedendaagse composities. Op zondagmorgen luisteren beide schola's de gregoriaanse feestmis op.

Veurne, orgelliteratuur en gregoriaans

De Vlaamse hedendaagse componist Kurt Bikkembergs nam in 2006 deel aan het Negende Festival. Dit was voor hem de vonk om de orgelcyclus "In Circulo Anni" te componeren. Een krans met twaalf meditatie op evenveel gregoriaanse motieven gespreid over de twaalf maanden van het kerkelijk jaar. Deze orgelmeditatie wordt telkens gebracht na het zingen van het overeenstemmend gregoriaans basiswerk. Datum en locatie zijn zondagnamiddag 17 mei in de Sint-Walburgakerk te Veurne. Organist is Jan Vermeire.

Om 17 uur worden er in dezelfde kerk de bekende Mariavesper, opus 18, van Marcel Dupré gezongen. Dit is een gregoriaanse vesperdienst met uitgeschreven orgelcomposities. Het is een fascinerend voorbeeld, en tevens de synthese, van meerdere eeuwen ervaring in de toepassing van de alternatimpraktijk. Deze vesperdienst wordt door de Parijse schola "Choeur Grégorien de Paris, voix d'hommes" gezongen, met aan het orgel François Lombard uit Calais.

Boëseghem en Wervik, trouwe partnersteden van het Festival

Al voor de vierde maal is het Festival met pre-ouvertures te gast in Boëseghem (Frans-Vlaanderen) en in Wervik. Dankzij de inzet van de lokale autoriteiten hebben deze avondconcerten een eigen notoriteit opgebouwd en verlenen ze een specifieke touch aan het Festival.

Per avond presenteren zich vijf schola's, veelal uit verschillende continenten, met een bloemlezing uit hun eigen repertoire. Zowel in Boëseghem als in Wervik bevat het programma hoogtepunten met grote Ambrosiaanse solozang. In Wervik wordt bovendien het Hongaarse liturgisch drama "Tractus Stellae" uitgevoerd.

Thema van de vier kernauditieën in Watou

De kernauditieën van het Festival werden samengesteld door de artistieke directeur van het Festival Prof. Franz Karl Prassl. Het gekozen thema is de "Imitatio Christi" of de "Navolging van Christus". Het werk van Christus op aarde wordt voortgezet in het leven en de daden van alle christenen. De heiligen vervullen hierbij een voorbeeldfunctie. De Kerk kent vier grote categorieën van heiligen : apostelen, martelaren, belijders (confessores) en vrouwen (virgines). Het bijhorende repertoire gaat van vieux fonds (7-11de eeuw) tot de late bloeitijd (13-14de eeuw) met verschillende lokale tradities. Deze bestaan uit cycli van antifonen en responsoria vaak in dichtvorm geconcipieerd : de "Historiae" of de rijmofficies, die niet enkel het leven van de heiligen maar ook de voortzetting van de geschiedenis van God met de mensen bezingt.

Het gekozen festivalthema biedt het grote voordeel om oud en nieuw repertoire aan bod te laten komen. Talrijke gezangen, die sedert enkele eeuwen onder een dikke laag stof rustten, zullen als kostbare pareltjes in Watou muzikaal herleven.

Per auditie wordt geput uit het repertoire van vier heiligen, wat in het totaal zestien heiligenfiguren zal samenbrengen namelijk Johannes, Benedictus, Agatha, Stephanus, Gallus, de Onschuldige Kinderen, Agnes, Paulus, Laurentius, Martha, Jacobus, Stefaan van Hongarije, Andreas, Caecilia, Barbara en Lambertus.

Prof. Prassl, die deze auditiereeksen samenstelde, is fulltime professor gregoriaans en kerkmuziekgeschiedenis aan de Kunstuniversiteit van Graz. Hij is verder actief als internationaal concertorganist en dirigent.

Avondprogramma's

Het laatmiddeleeuws repertoire komt tevens aan bod tijdens de twee avondconcerten in Watou met tradities uit Trondheim, Hongarije, Oostenrijk en diverse andere Europese regio's. Tenslotte zal Vox Clamantis uit Tallinn tijdens de zaterdagavondauditie hedendaagse composities van Arvo Pärt in haar programma inlassen. Deze werken zijn zeer sterk vanuit het Gregoriaans geïnspireerd.

Liturgie

Tijdens de talrijke liturgische vieringen komt het gregoriaans in haar natuurlijke bedding als Gods lofzang optimaal tot haar recht. Er wordt een evenwicht tussen eucharistie en officie aangeboden. Een uitgebreid overzicht is te vinden in het festivalprogramma.

Alle schola's leveren binnen de liturgie een sterke muzikale bijdrage.

Bijzonder merkwaardig in dit verband zijn de prestaties van de twee Hongaarse jongerenschola's Jubilate en Cantate die de Latijnse psalmodie wonderbaar beheersen. U kan stil worden in de zang van hun psalmodie tijdens de vesper op Hemelvaart (donderdag 21 mei) en tijdens de lauden op zaterdag 23 mei.

Tenslotte blijft niemand onbewogen tijdens de slotvesper van het Festival, op zondag 24 mei, die door alle koren in unisono, een van hart en een van ziel, worden gezongen.

Betrokkenheid van koren uit eigen land

De betrokkenheid met het koorleven uit eigen land krijgt gestalte via een specifiek project waarbij de cantores van de meest bekende Vlaamse gregoriaanse koren een "Ad Hoc schola Watou 2009" vormen. Ongeveer een zestigtal heren en een tiental dames uit diverse Vlaamse schola's nemen deel aan dit initiatief dat onder de muzikale leiding van Frans Mariman staat.

Een tweede Vlaamse groep die zal deelnemen is de "Schola Trunchiniensis". Dit is een ensemble van professionele en semi-professionele zangers die allen de opleidingscursus van het Centrum Gregoriaans hebben gevolgd in Drogen.

Verder zal de deelname van het professionele ensemble Psallentes onder leiding van Hendrik Vanden Abeele de inbreng uit Vlaanderen een bijzonder niveau verlenen. Het ensemble gaat met professionele stemmen op zoek naar het wezen van het gregoriaans in verschillende historische stadia. Tijdens de auditie van zondagnamiddag zal Psallentes putten uit het repertorium "Gesta Sancti Lamberti" van de Luikse bisschop Stephanus (ca.850-920). Tenslotte nemen zowel de dames- als de herenschola "Cum Jubilo" uit Watou tijdens de voorprogramma's in Veurne en Boëseghem aan het Festival deel.

Workshop

Bij iedere editie worden nieuwe inzichten inzake wetenschappelijk onderzoek gepresenteerd tijdens een colloquium. Het thema dit jaar is "Het gregoriaans repertoire en de interpretatie ervan vanuit een muziekfenomenologisch perspectief" en de leiding ligt in handen van Prof. Eugeen Liven d'Abelardo i.s.m. de Duitstalige sectie van de AISCGre (Associazione Internazionale Studi di Canto Gregoriano, Berlin).

De studentenschola Kunstuniversität Graz (Oostenrijk) en Hartkeriana (Amsterdam) o.l.v. Adrija Cepaitè staan in voor de praktijkvoorbeelden.

De werktalen zijn Engels en Nederlands.

Aan de hand van werkanalyses zal worden achterhaald hoe gregoriaanse "componisten" hun gezangen hebben gestructureerd en geredigeerd door de eeuwen heen. Deze workshop staat open voor zowel koorzangers, scholadirigenten als musicologen.

Deelnemers

BELGIË

- Psallentes geleid door Hendrik Vanden Abeele
- Schola Trunchiniensis geleid door Frans Mariman
- Ad Hoc Schola Festival 2009 geleid door Frans Mariman
- Damesschola Cum Jubilo geleid door Agnes Delbaere
- Herenschola Cum Jubilo geleid door Wim Orbie

ESTLAND

- Vox Clamantis geleid door Jaan-Eik Tulve

FRANKRIJK

- Chœur Grégorien de Paris (heren) geleid door Thibaut Marlin

DUITSLAND

- Schola Cantorum München geleid door Prof. Stephan Zippe

HONGARIJE

- Cantate Herenschola geleid door Ferenc Sapszon jr.
- Schola Jubilate geleid door Ferenc Sapszon jr.

- Schola Hungarica geleid door Judit Fehér and György Merczel

ITALIË

- Soliste "In Dulci Jubilo" Letizia Butterin
- Solist "Nova Schola Gregoriana" Gennaro Becchimanzi

JAPAN

- Les Filles du Sacré Coeur geleid door Hiroko Watanabe

KOREA

- Pueri Cantores of Daegu, Korea geleid door Sr. Catharina J.S. Kim

LITOUWEN

- Schola Cantorum Vilnensis geleid door Romualdas Gražinis

NEDERLAND

- Hartkeriana geleid door Prof.Eugeen Liven d'Abelardo

NOORWEGEN

- Schola Sanctae Sunnivae geleid door Anne Kleivset

OOSTENRIJK

- Grazer Choralschola geleid door Prof. Dr. Franz Karl Prassl
- Choralschola des Institutes für Kirchenmusik und Orgel der Kunstuniversität Graz geleid door Adrija Cepaitė en Antanina Kalechyts
- Wiener Choralschola geleid door Daniel Mair

USA

- Gregorian Chant Schola of Saint John's Abbey and University geleid door Fr.Anthony Ruff, O.S.B.

VENEZUELA

- Schola Gregoriana Gaudete geleid door Mario Guillermo Ojeda G.

VERENIGD KONINKRIJK

- The Choristers of the Westminster Cathedral Choir geleid door Martin Baker